અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૨૫૮/૨૦૨૦

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટેઃ

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બિરેન વૈષ્ણવ

==

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	હા
૨.	રિપોર્ટર્સને મોકલવું કે નહિ?	હા
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	ના
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઇ હુકમ સબબ કોઇ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	ના

==

ગિરીશભાઈ નારણભાઈ પટેલ એચ યુ એફ

વિરુદ્ધ

નિરીક્ષણ અધિકારી

==

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે ગુપ્તા લો એસોસિએટ્સ(૯૮૧૮)

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી પરિતોષ આર. ગુપ્તા(૭૫૮૩) સાથે શ્રી મિહિર જોશી, વરિષ્ઠ એડવોકેટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧,૨ તરફે શ્રી હરશીલ ડી. શુક્લા(૬૧૫૮)

==

કોરમ: **માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બિરેન વૈષ્ણવ**

તારીખ:૦૧/૦૯/૨૦૨૦

સી.એ.વી. જજમેન્ટ

==

૧. ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની આ અરજી, અરજદાર દ્વારા એનડીપીએસ એક્ટ, ૧૯૯૫ ની કલમ ૬૮એચ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૫/૦૧/૨૦૨૦ ની કારણ દર્શાવો નોટિસ અને તારીખ ૨૦/૦૧/૨૦૨૦ નો પત્ર રદ્દ અને સેટ અસાઈડ કરવાની અરજ સાથે દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

૨. ટૂંકમાં હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧ હાલની અરજીમાં સમાવિષ્ટ વિવાદ પ્લોટ નં. ૫૮, સેક્ટર – ૩, સત્યાગ્રહ છાવણી, સેટેલાઇટ, અમદાવાદ ખાતે આવેલી મિલકત સંબંધિત છે. અરજદારનો કેસ છે કે મૂળ માલિકો – દિલીપ જશુભાઈ સોની અને સંગમ જશુભાઈ સોનીએ તારીખ ૦૪/૦૨/૧૯૯૨ ના રોજ શ્રીમતી શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન બિપિન પંચાલ સાથે સદર મિલકત વેચવાનો કરાર કર્યો હતો. તારીખ ૨૩/૦૪/૧૯૯૩ ના રોજ, મૂળ માલિકોએ મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, જે અરજદાર પરિવારની માલિકીની હતી, તેની સાથે ફરીથી વેચાણ કરાર કર્યો હતો. સંપૂર્ણ અવેજ ચૂકવવામાં આવ્યો હતો અને પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને સદર મિલકતનો કબજો સોંપવામાં આવ્યો હતો.

૨.૨ તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ, આવી મિલકત તેમના નામે ટ્રાન્સફર કરવા માટે મૂળ માલિકો અને અરજદારની કૌટુંબિક સંસ્થા વચ્ચે નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજો કરવામાં આવ્યા હતા. શાંતાબેન પંચાલ અને ભારતીબેન પંચાલ તથા મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ પણ પ્રશ્નવાળા દસ્તાવેજોમાં સહી કરનાર હતા. વર્ષ ૨૦૦૩ માં, સોસાયટીના રજિસ્ટરમાં કૌટુંબિક સંસ્થાનું નામ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

૨.૩ અરજદારનો કેસ છે કે મે ૨૦૧૯ માં, જ્યારે પ્રશ્નવાળી મિલકત ખરીદવા માટે અરજદાર જૂથનો સંપર્ક કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે વર્ષ ૨૦૦૯ અને

૨૦૧૨ માં પરિવારમાં અંદરોઅંદર થયેલા આંતરિક ટ્રાન્સફરની નોંધ લેવા માટે અરજદાર દ્વારા તારીખ ૨૨/૦૫/૨૦૧૯ ના રોજ સોસાયટીને અરજ કરવામાં આવી હતી. તે સમયે તારીખ ૧૩/૦૮/૨૦૧૯ ના રોજ સોસાયટીએ અરજદારને એક પત્ર લખ્યો હતો કે સોસાયટીને સ્મગલર્સ એન્ડ ફોરેન એક્સચેન્જ મેનિપ્યુલેટર્સ (ફોરફિચર ઓફ પ્રોપર્ટી) એક્ટ, ૧૯૭૬ (સફેમા ઓફિસર) હેઠળના અધિકૃત અધિકારી દ્વારા લખાયેલ તારીખ ૩૦/૦૭/૨૦૧૭ નો પત્ર મળ્યો હતો, જેમાં સોસાયટીને સદર મિલકત સંબંધિત તમામ માહિતી અને દસ્તાવેજો પૂરા પાડવા અને વિભાગ પાસેથી પ્રથમ એન.ઓ.સી. મેળવ્યા વિના પ્રશ્નવાળી મિલકતનું કોઈ ટ્રાન્સફર ન થાય તે જોવાનું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું. સોસાયટીએ તેના તારીખ ૧૩/૦૮/૨૦૧૯ ના પત્ર સાથે સફેમા ઓફિસરનો તારીખ ૩૦/૦૭/૨૦૧૭ નો પત્ર પણ જોડ્યો હતો. તારીખ ૧૪/૦૮/૨૦૧૯ અને ૧૬/૦૯/૨૦૧૯ ના રોજ, અરજદારે એન.ઓ.સી. જારી કરવા માટે અધિકારીને વિવિધ પત્રો લખ્યા હતા. અરજદાર દ્વારા એ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે સોસાયટીએ તેમને જાણ કરી હતી કે તેઓએ વેચાણ દસ્તાવેજો અનુસાર ટ્રાન્સફરની નોંધણી કરી છે અને અરજદારોના નામો નોંધ્યા છે.

૨.૪ અરજદારને આ ખરીદદારને સદર મિલકતો ટ્રાન્સફર કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે અને એન.ઓ.સી. જારી કરવામાં આવે તેવી અરજ માટે કોઈ

પ્રત્યુત્તર મેળવવામાં નિષ્ફળ ગયા પછી, અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. તારીખ ૦૮/૦૧/૨૦૨૦ ના રોજ, આ અદાલતે સામાવાળા ઓને નોટિસ જારી કરી હતી અને તે તારીખ ૨૨/૦૧/૨૦૨૦ ના રોજ પરત કરવાની હતી. તારીખ ૧૫/૦૧/૨૦૨૦ ના રોજ સત્તાવાળાઓ દ્ધારા વાદગ્રસ્ત નોટિસ અને તારીખ ૨૦/૦૧/૨૦૨૦ નો પત્ર જારી કરવામાં આવ્યા હતા, જેના કારણે અરજદારે અરજીમાં સુધારો કરવો પડ્યો હતો અને આ વાદગ્રસ્ત પત્રવ્યવહારને પડકારવો પડ્યો હતો.

૩. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્ધાન એડવોકેટ શ્રી પરિતોષ ગુપ્તા સાથે વિદ્ધાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી મિહિર જોશીએ નીચે મુજબની રજૂઆતો કરી છે:

(એ) પ્રકરણ ૫એ ની જોગવાઈઓ અરજદારને લાગુ પડતી નથી અને તેથી કલમ ૬૮એચ હેઠળ જારી કરાયેલી નોટિસ હુકુમત વગરની છે. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે કલમ ૬૮એ (૨)(એફ) પર રાખવામાં આવેલ આધાર અયોગ્ય છે. તેઓ રજૂઆત કરશે કે કલમ (એફ) કલમ ૬૮એ (૨) ની ખંડ (એ) અથવા ખંડ (બી) અથવા ખંડ (સી) અથવા ખંડ (સીસી) માં ઉલ્લેખિત મિલકતના ધારકોને આવરી લેશે. હાલના કેસમાં, જો આરોપોને તેમના દ્રષ્ટિએ સ્વીકારવામાં આવે તો પણ, સદર મિલકત શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને ભારતીબેન પંચાલ દ્ધારા ધારણ કરવામાં આવી હતી જેઓ કલમ ૬૮એ (૨)(ડી) હેઠળ આવરી લેવાયેલ

છે. તેથી, શ્રી જોશીના જણાવ્યા મુજબ, જોગવાઈ ખોટી રીતે લાગુ કરવામાં આવી છે.

(બી) કલમ ૬૮એચ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ પૂર્વ–શરતની પરિપૂર્તિ વિના નોટિસ પણ જારી કરવામાં આવી છે. કલમ ૬૮એચ ની જોગવાઈઓ તરફ ધ્યાન દોરતા, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે શરૂઆતમાં, એ જોઈ શકાય છે કે સદર કલમના બળથી, એનડીપીએસ ની જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની ક્ષમતા માત્ર તે વ્યક્તિ સુધી જ લંબાવવામાં આવી નથી કે જેને આ પ્રકરણ લાગુ પડે છે પરંતુ એવી કોઈ પણ અન્ય વ્યક્તિ સુધી પણ લંબાવવામાં આવી છે જે આવી વ્યક્તિ માટે અને વતી મિલકત ધારણ કરે છે. એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે કે સામાવાળાએ જોગવાઈના સદર ભાગનો ઉપયોગ કર્યો નથી. સામાવાળાનો એવો કેસ નથી કે સદર મિલકત અન્ય કોઈ વ્યક્તિ માટે અને વતી ધારણ કરવામાં આવી છે અથવા અરજદાર પાસે સદર મિલકત ખરીદવા માટેના સાધનો નહોતા. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળાનો ચોક્કસ કેસ એ છે કે અરજદાર કલમ ૬૮એ (૨) (એફ) હેઠળ આવરી લેવાયેલ હતો, જે અહીં દર્શાવ્યા મુજબ, કેસની હકીકતોને બિલકુલ લાગુ પડતી નહોતી.

(સી) સદર કલમની અન્ય એક જરૂરિયાત તરફ વધુ ધ્યાન દોરતા, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર કલમ એવો આદેશ આપે છે કે જો તેમાં

ગણાવ્યા મુજબના વિવિધ પરિબળોને ધ્યાનમાં રાખીને, સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરવામાં આવી છે તો નોટિસ જારી કરી શકાય છે. નોટિસ તેમજ તેની સાથે સંલગ્ન કારણો, સદર કલમમાં ઉલ્લેખિત પરિબળોની કોઈ વિચારણા છતી કરતા નથી. ‘ધ્યાનમાં રાખીને’ અને ‘માનવાને કારણ’ શબ્દસમૂહ કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરતા પહેલા ઉપરોક્ત વિચારણાને એક ફરજિયાત પગલું બનાવે છે. સદર હુકુમત વિષયક હકીકતનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતા કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવાની કાર્યવાહીને કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખામીયુક્ત અને હુકુમત વિનાની બનાવે છે. તેનાથી વિપરીત સામાવાળાના કેસનું અવલોકન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સામાવાળા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ માનવાનું કારણ એક સ્પષ્ટ બહાનું અને દેખીતી રીતે ખોટું છે. ઉપરોક્ત અધિનિયમની જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની ક્ષમતા વ્યક્તિના પોતાની મિલકત પરના અધિકાર પર ખૂબ ગંભીર અસર કરે છે અને તેથી, અધિનિયમ હેઠળ આપવામાં આવેલ આદેશ અને પ્રક્રિયાનું સખતપણે પાલન કરવું પડશે અને તેને અસંવેદનશીલ રીતે લાગુ કરી શકાય નહીં. આ રજૂઆતના સમર્થનમાં, શ્રી જોશીએ નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે:

(૧) ૨૦૦૩ (૭) એસ.સી.સી. ૪૩૬ માં રિપોર્ટ થયેલ ફાતિમા મોહમ્મદ અમિન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [પેરા ૭, ૮ અને ૯]

(૨) ૨૦૦૭ (૨) એસ.સી.સી. ૧૮૧ માં રિપોર્ટ થયેલ રાજેશ કુમાર વિ. ડેપ્યુટી સી.આઇ.ટી. [પેરા ૧૧, ૧૨ અને ૫૩]

(૩) ૨૦૦૮ (૧૪) એસ.સી.સી. ૧૮૬ માં રિપોર્ટ થયેલ અસલમ મોહમ્મદ મરચન્ટ વિ. કોમ્પિટન્ટ ઓથોરિટી [પેરા ૩૭ થી ૪૨ અને ૫૦ થી ૫૪]

(ડી) સદર મિલકત ક્યારેય શ્રીમતી શાંતાબેન અને ભારતીબેન પંચાલની માલિકીની હતી તેવા આરોપને સાબિત કરવામાં પણ સામાવાળા નિષ્ફળ ગયા છે. સ્વીકાર્યપણે, સદર વ્યક્તિએ મૂળ માલિક સાથે વેચાણ કરાર કર્યો હતો. સદર વેચાણ કરારને ક્યારેય આગળ ધપાવવામાં આવ્યો ન હતો અને જમીન તેમને ક્યારેય વેચવામાં આવી નહોતી. સામાવાળાનો એવો કેસ પણ નથી કે સદર મિલકત ક્યારેય દોષિત, શ્રી બિપિન પંચાલની માલિકીની હતી. આથી, સત્તાવાળાઓ એ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે દોષિત અથવા શ્રીમતી શાંતાબેન અને ભારતીબેન પંચાલ ક્યારેય કાયદા દ્વારા જાણીતી કોઈ પણ રીતે સદર મિલકતના કાયદેસર માલિકો હતા. તેનાથી વિપરીત, સ્વીકૃત હકીકતો દર્શાવે છે કે સદર મિલકત અરજદાર દ્વારા દિલીપ સોની પાસેથી નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજ હેઠળ ખરીદવામાં આવી હતી. આથી, નોટિસ જારી કરવાનું વેચાણ કરાર આપોઆપ વેચાણ સમાન નથી હોતું તે હકીકત પ્રત્યે મગજનો

ઉપયોગ કર્યા વિના થયું છે.

(ઈ) જો સદર દલીલ સ્વીકારવામાં આવે તો પણ, સત્તાધિકારી મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ સાથે કરવામાં આવેલા બીજા વેચાણ કરારની નોંધ લેવામાં વિચિત્ર રીતે નિષ્ફળ ગયા છે. જો વેચાણ કરારને વેચાણના વ્યવહાર તરીકે ગણવામાં આવે તો, પ્રશ્નવાળી મિલકત નિઃશંકપણે મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને વેચવામાં આવી હતી. સદર વ્યવહારના શુદ્ધભાવ પર શંકા કે વિવાદ કરવામાં આવ્યો નથી. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, સદર વેચાણ પછીના તમામ વ્યવહારો પર પણ શંકા કરી શકાય નહીં અને તેને પ્રશ્નાસ્પદ કરી શકાય નહીં.

(એફ) અરજદાર જૂથ સદર મિલકતનું શુદ્ધભાવથી ખરીદનાર રહ્યું છે અને પર્યાપ્ત અવેજ પણ ચૂકવવામાં આવ્યો છે. નોટિસમાં સામાવાળાએ આરોપ મૂક્યો છે કે અરજદાર જૂથ દ્વારા અપૂરતો અવેજ ચૂકવવામાં આવ્યો હતો. સદર આરોપને સાબિત કરવા માટે, સામાવાળાએ ત્યારબાદના વિવિધ ટ્રાન્સફરનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. જો કે, સદર આરોપ મૂકતી વખતે, સામાવાળાએ એ નોંધ્યું નથી કે મૂલ્યાંકન કર્યું નથી કે ત્યારબાદના ટ્રાન્સફર અરજદાર જૂથની અંદર જ હતા. સામાવાળા સત્તાધિકારી બીજા વેચાણ કરારના અસ્તિત્વની નોંધ લેવામાં અને મૂલ્યાંકન કરવામાં પણ નિષ્ફળ ગયા છે, જેના પરિણામે પ્રશ્નવાળી મિલકત તે જ અવેજ

માટે અરજદાર જૂથના કબજામાં આવી હતી. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, કલમ ૬૮એ (૨) (એફ) ની જોગવાઈઓ અન્યથા પણ લાગુ પડતી નહોતી. અરજદાર વધુમાં રજૂઆત કરે છે કે સદર મિલકતના ત્યારબાદના આવા ટ્રાન્સફર અન્યથા પણ સામાવાળા ઓને અગાઉના ટ્રાન્સફરના મૂલ્યાંકન સામે પ્રશ્ન ઉઠાવવા માટે અહકદાર બનાવશે. ટ્રાન્સફરનું મૂલ્યાંકન યોગ્ય નહોતું તેવું સૂચન માત્ર પૂર્વધારણાઓ અને અનુમાનો પર આધારિત છે અને સામાવાળા ઓના કબજામાં રહેલા કોઈ દસ્તાવેજ પર આધારિત નથી. તેનાથી વિપરીત, અરજદાર દ્વારા ટ્રાન્સફર માટે અપનાવવામાં આવેલ મૂલ્યાંકન જંત્રીના દર મુજબ હતું અને અન્યથા પણ, નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજો પર દસ્તાવેજીકૃત અને જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. સંબંધિત સત્તાવાળાઓએ ક્યારેય આવા મૂલ્યાંકન સામે પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો નથી. તેથી અરજદાર રજૂઆત કરે છે કે મૂલ્યાંકનનો આરોપ આ અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરવાની માત્ર એક યુક્તિ છે.

(જી) લગભગ ૧૫ વર્ષ પછી નોટિસ જારી કરવી તે પણ સ્પષ્ટ વિલંબથી પીડાય છે. જો કે સદર અધિનિયમ હેઠળ સમયમર્યાદાનો કોઈ ચોક્કસ સમયગાળો આપવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ હાલના કેસની હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી શુદ્ધભાવથી અથવા વાજબી સમયગાળાની અંદર પણ થઈ નથી. રેકોર્ડ પરની હકીકતની બાબત છે કે સામાવાળા દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા પ્રથમ પત્રના જવાબમાં, તમામ

સંબંધિત માહિતી ઓગસ્ટ, ૨૦૦૭ ના મહિનામાં જ તેની પાસે ઉપલબ્ધ હતી. પોતાની પાસે તમામ સંબંધિત માહિતી હોવા છતાં, સામાવાળા સત્તાધિકારીએ ૧૩ વર્ષ સુધી સદર મિલકત વિરુદ્ધ સભાનપણે કોઈ પગલું ભર્યું ન હતું. અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી હાલની અરજીના પ્રત્યાઘાત રૂપે જ સામાવાળા દ્વારા વાદગ્રસ્ત નોટિસ જારી કરવામાં આવી છે. આમ, નોટિસ જારી કરવી એ શુદ્ધભાવથી થયું નથી અને તે ભારે વિલંબથી પણ પીડાય છે.

```

અરજદારો દ્વારા પ્રત્યુત્તર/મુસદ્દા સુધારામાં અન્ય વિવિધ દલીલો ઉઠાવવામાં આવી છે જે એ પણ દર્શાવે છે કે કાર્યવાહીની શરૂઆત કાયદાના કોઈ સત્તાધિકાર વિના કરવામાં આવી છે.

```

૪. સામાવાળા ઓ તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી હરશીલ શુક્લા અદાલતનું ધ્યાન ૧૫/૦૩/૨૦૦૦ ના વેચાણ દસ્તાવેજના લખાણો તરફ દોરશે અને સામાવાળા ઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ જવાબના સોગંદનામાના સંદર્ભમાં તેને વાંચશે. તેઓ નીચે મુજબ રજૂઆત કરશે:

(એ) શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને ભારતીબેન પંચાલ – બિપિનભાઈ પંચાલના માતા અને પત્ની જેઓની એનડીપીએસ એક્ટ હેઠળ ૦૮/૧૧/૧૯૯૩ ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, તેઓએ શ્રી દિલીપભાઈ જશુભાઈ સોની અને શ્રી સંગમ જશુભાઈ સોની પાસેથી પ્રશ્નવાળી મિલકત ખરીદી હતી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના વેચાણ દસ્તાવેજનું વાચન સૂચવે છે કે શાંતાબેન અને ભારતીબેન કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૧ હતા અને તેથી તેઓને અસરગ્રસ્ત પક્ષકારો ૨ અને અસરગ્રસ્ત પક્ષકારો ૩ તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા હતા જ્યારે બિપિન પંચાલ વર્ષ ૨૦૦૩ માં દોષિત ઠરેલ વ્યક્તિ અસરગ્રસ્ત પક્ષકાર ૧ – અનુક્રમે એ.પી. ૨ અને એ.પી. ૩ ના પુત્ર અને પતિ હતા. ત્યારબાદ વર્ષ ૨૦૦૦ માં રૂ. ૩૦ લાખના તે જ અવેજ માટે મિલકતમાં ફેરબદલ થયો જ્યારે વાસ્તવમાં તેની માલિકી દિલીપ અને સંગમ સોની મારફતે શાંતાબેન અને ભારતીબેનની હતી.

```

આ સંદર્ભમાં જ સત્તાવાળાઓ દ્વારા તારીખ ૩૦/૦૭/૨૦૧૭ ના રોજ સોસાયટીને પત્ર લખીને માલિકીની વિગતો આપવા જણાવવામાં આવ્યું હતું અને સદર વાદગ્રસ્ત મિલકતનું ટ્રાન્સફર ન થવા દેવા માટે પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું.
```

```

(બી) મિલકતનો ૩/૪ ભાગ ગીરીશભાઈ એચ.યુ.એફ., તેમના પત્ની ભારતીબેન અને તેમના પુત્ર અર્પિત એ.પી. ૭ દ્વારા ગીરીશભાઈ પટેલને ૭૫ લાખના અવેજમાં વેચવામાં આવ્યો હતો. ફરીથી, વર્ષ ૨૦૧૨ માં, ગીરીશભાઈ પટેલ એ.પી.-૪ એ તેને એચ.યુ.એફ. ને રૂ. ૧,૮૩,૦૦,૦૦૦ માં વેચી દીધો. આ સંદર્ભમાં, જ્યારે સત્તાવાળાઓએ શોધ્યુ કે વર્ષ ૨૦૦૦ માં સદર મિલકતમાં રૂ. ૩૦ લાખના તે જ અવેજમાં ફેરબદલ થયો હતો જે શાંતાબેન પંચાલ અને ભારતીબેન પંચાલ દ્વારા ચૂકવવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે એવું માનવાને કારણ હતું કે સદર મિલકત અપૂરતા અવેજ માટે તેમના દ્વારા ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી.

```

તેથી, તેઓ રજૂઆત કરશે કે અરજદાર ત્યારબાદનો ખરીદદાર અને હવે ગેરકાયદેસર મિલકતનો ધારક હોવાથી, તેમને તારીખ ૧૫/૦૧/૨૦૨૦ ની વાદગ્રસ્ત નોટિસ પણ આપવામાં આવી હતી.

```
```

(સી) જવાબના સોગંદનામાની વિગતો વાંચતા, શ્રી શુક્લા તેથી રજૂઆત કરશે કે વાદગ્રસ્ત નોટિસના આધારે, સત્તાવાળાઓ દ્વારા માનવાના કારણો નોંધવામાં આવ્યા છે. આ કારણ દર્શાવો નોટિસના તબક્કે છે અને વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી જોશીની દલીલ કે તે હુકુમત વિનાના છે તે ગેરસમજભરી છે અને તેથી ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજીને ગ્રાહ્ય રાખવાની જરૂર નથી.

(ડી) પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, શ્રી શુક્લાએ આ મુદ્દો હજુ પણ કારણ દર્શાવો નોટિસના તબક્કે છે અને તેથી ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજીમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી તેવી દલીલ કરવા માટે માલતીબેન બચુભાઈ અલોરિયાના કેસમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૪૭૨/૨૦૧૮ માં આ અદાલતના નિર્ણય અને એલ.પી.એ. નં. ૧૦૫૩/૨૦૦૩ માં આપવામાં આવેલા ડિવિઝન બેંચના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.

૫. સામાવાળાના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી શુક્લા દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સામે, અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી મિહિર જોશી, તેના પ્રત્યુત્તરમાં નીચે મુજબ દલીલ કરશે:

(૧) અરજદાર સામેની કાર્યવાહીની શરૂઆત અગાઉના માલિકો અને મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વચ્ચે થયેલા વેચાણ કરારને સંપૂર્ણપણે અવગણવામાં આવે છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા અન્યથા પણ અયોગ્ય છે. નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજ તરફ ધ્યાન દોરતા, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદારની તરફેણમાં સદર દસ્તાવેજનું અવલોકન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે અગાઉના માલિકો અને શ્રીમતી શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન બિપિનભાઈ પંચાલ વચ્ચે થયેલા વેચાણ કરારના તરત જ પછી, અગાઉના માલિકો અને મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વચ્ચે તારીખ ૨૩/૦૪/૧૯૯૩ ના રોજ અન્ય એક નોંધાયેલ વેચાણ કરાર કરવામાં આવ્યો હતો જ્યાં માત્ર સંપૂર્ણ અવેજ ચૂકવવામાં આવ્યો ન હતો પરંતુ મિલકતનો કબજો પણ મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને સોંપવામાં આવ્યો હતો. માત્ર વેચાણ કરાર એ મિલકતનું વેચાણ કરવા સમાન નથી તેવી રજૂઆતને બાધ આવ્યા વિના, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જો અગાઉના માલિકો અને શ્રીમતી શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન બિપિનભાઈ પંચાલ વચ્ચેના વ્યવહારને માની લીધેલ વેચાણ તરીકે ગણવામાં આવે, તો અગાઉના માલિક અને મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વચ્ચેના વેચાણ કરારને પણ વેચાણનો વ્યવહાર ગણવો પડશે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અગાઉના માલિકો અને મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વચ્ચેના વ્યવહારના શુદ્ધભાવ પર પ્રશ્ન કે શંકા કરવામાં આવી નથી તેની નોંધ લઈ શકાય. સદર વ્યવહાર મુજબ

ચૂકવવામાં આવેલા અવેજ પર પણ પ્રશ્ન ઉઠાવાયો નથી. આ ઉપરાંત, સદર વેચાણ કરારની જાણકારી હોવા છતાં, મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ સામે કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી નથી. આ સંબંધમાં કલમ ૬૮એ ની ઉપ–કલમ (૨) ના ખંડ (એફ) ના બીજા ભાગનો ઉલ્લેખ કરી શકાય છે જે સ્પષ્ટ કરે છે કે સદર જોગવાઈના વ્યાપમાં વર્તમાન ધારક અથવા, જેવો કેસ હોય તે મુજબ, આવી વ્યક્તિ પછી અને વર્તમાન ધારક પહેલાં સદર મિલકત ધારણ કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થશે નહીં, જે પર્યાપ્ત અવેજ માટે શુદ્ધભાવથી ટ્રાન્સફર મેળવનાર છે અથવા હતી. અધિનિયમની કલમ ૬૮બી (જી) (એ) હેઠળ આપવામાં આવેલી 'ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત' શબ્દની વ્યાખ્યા હેઠળ પણ સમાન અપવાદની કલ્પના કરવામાં આવી છે. રજૂઆત કર્યા મુજબ, મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ સાથેના વ્યવહારના શુદ્ધભાવ અને તે માટે ચૂકવવામાં આવેલા અવેજ પર પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો નથી અને આવી પરિસ્થિતિઓમાં, અરજદારો સામે કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાઈ ન હોત.

(૨) વિલંબ અને વિલંબના દોષ અંગેની રજૂઆતના જવાબમાં, સામાવાળાઓએ કોમ્પિટન્ટ ઓથોરિટી વિ. મીઠુ બાવા પઢિયારના કેસમાં આપવામાં આવેલા આ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે, જ્યાં આ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે નોટિસ જારી કરવામાં વિલંબને એ હકીકત ધ્યાનમાં રાખીને ધ્યાનમાં લેવો જોઈતો હતો કે સ્મગલર દ્વારા સંપાદિત મિલકતના કોઈ હિસાબ કે અન્ય

સંબંધિત સામગ્રી રાખવામાં આવી નહોતી અને આવી તપાસ કરવા માટે સમય લાગ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર કેસમાં, અરજદારો મૂળ આરોપી પણ હતા જેમની સામે કોફેપોસાની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી. બીજી તરફ હાલના કેસની હકીકતો તદ્દન અલગ છે. અરજદાર, મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, અગાઉના માલિકો અથવા શ્રીમતી શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન બિપિનભાઈ પંચાલ સામે પણ ક્યારેય કોઈ કેસ શરૂ કરવામાં આવ્યો નથી. આ ઉપરાંત, સામાવાળા સત્તાવાળાઓએ એવો આરોપ પણ મૂક્યો નથી અથવા રજૂઆત પણ કરી નથી કે કેટલીક માહિતી છુપાવવામાં આવી હતી અથવા તેમની પાસે ઉપલબ્ધ નહોતી. પ્રાસંગિક વેચાણ દસ્તાવેજ કે જેના દ્વારા અરજદારો દ્વારા પ્રશ્નવાળી મિલકત ખરીદવામાં આવી હતી તે સામાવાળા સત્તાવાળાઓને વર્ષ ૨૦૦૭ માં જ જણાવવામાં આવ્યો હતો. અરજદારોને જારી કરાયેલી નોટિસનું અવલોકન એ પણ છતું કરે છે કે સદર વેચાણ દસ્તાવેજમાં અગાઉ દર્શાવેલ માહિતી સિવાયની અન્ય કોઈ માહિતીનો સત્તાવાળાઓ દ્વારા ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો નથી. તમામ સંબંધિત માહિતીથી સજ્જ હોવા છતાં કોઈ કાર્યવાહી શરૂ ન કરવી, અને અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં આ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલી નોટિસ સાથે તેની નિકટતા, સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે કાર્યવાહીની શરૂઆત શુદ્ધભાવથી અને કાયદાની જોગવાઈઓને સુસંગત રહીને થઈ નથી.

(૩) સામાવાળા ઓની આ દલીલ અંગે કે અરજીને ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં કારણ કે તે કારણ દર્શાવો નોટિસના તબક્કે છે અને તેમાં વિગતવાર હકીકતોની તપાસ અને ચકાસણીની જરૂર છે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કારણ દર્શાવો નોટિસના તબક્કે અરજી ગ્રાહ્ય રાખવાનો અટકાવ એ સંપૂર્ણ અટકાવ નથી અને જો સંબંધિત સત્તાવાળાઓ કાર્યવાહીની શરૂઆત માટે પૂર્વવર્તી હુકુમત વિષયક હકીકતના સંતોષને સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હોય તો અરજી ટકવા પાત્ર બનશે. હાલના કેસમાં, જો સામાવાળા ના આરોપો સ્વીકારવામાં આવે તો પણ, તે સ્પષ્ટ અને દેખીતું છે કે અરજદારો કલમ ૬૮એ હેઠળ આવરી લેવાયેલી એવી વ્યક્તિઓ નથી કે જેમને પ્રકરણ ૫એ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે. નોટિસનું અવલોકન એ પણ છતું કરે છે કે સામાવાળા સત્તાવાળાઓએ તે પરિબળોને પણ ધ્યાનમાં લીધા નથી જે કલમ ૬૮એચ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની પૂર્વ–શરત છે. આમ, અરજીની બિન–ટકવા પાત્રતા માટે સામાવાળા ઓના દાવા અયોગ્ય અને અસમર્થનીય છે.

૬. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટોને સાંભળ્યા પછી, મુદ્દો એ છે કે શું એમ કહી શકાય કે તારીખ ૧૫/૦૧/૨૦૨૦ ની નોટિસ હુકુમત વગરની છે અને સદર કારણ દર્શાવો નોટિસમાં સમજાવ્યા મુજબના માનવાના કારણો એક બહાનું અને દેખીતી રીતે ખોટા છે? આ મુદ્દાનો નિર્ણય લેવા તરફ જતાં પહેલાં, તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના વેચાણ દસ્તાવેજના સંબંધિત લખાણો પુનઃઉત્પાદિત

કરવા પ્રાસંગિક બનશે. લખાણો નીચે મુજબ વંચાય છે:

```

"આ કરારપત્ર અમદાવાદ ખાતે આ માર્ચ બે હજારના સોળમા દિવસે (૧) શ્રી દિલીપભાઈ જશુભાઈ સોની, પોતાના માટે અને પોતાના હિન્દુ અવિભક્ત કુટુંબના કર્તા અને મેનેજર તરીકે, અમદાવાદના પુખ્ત વયના, ભારતીય નિવાસી, ભારતીય નાગરિક, તેમના યોગ્ય રીતે ગઠિત અટોર્નીઓ, શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ અને ભારતીબેન બિપિનભાઈ પંચાલ, સરનામું: રંગ ઉપવન સોસાયટી, મેઘાલય ફ્લેટ્સ સામે, નારણપુરા, અમદાવાદ – ૩૮૦ ૦૧૩ મારફતે રજૂ થયેલ, જેમને આ પછી 'વેચનાર' કહેવામાં આવ્યા છે (જે અભિવ્યક્તિમાં, જો સંદર્ભ અથવા અર્થથી વિરુદ્ધ ન હોય તો, વર્તમાન સમયના અને સમયાંતરે તેમના સંબંધિત વારસદારો, એક્ઝિક્યુટર્સ અને ઉત્તરાધિકારીઓનો સમાવેશ થતો હોવાનું માનવામાં આવશે) પ્રથમ પક્ષકાર તરીકે, (૧) શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ અને (૨) ભારતીબેન બિપિનભાઈ પંચાલ, બંને પુખ્ત વયના, ભારતીય નિવાસીઓ, ભારતીય નાગરિકો, સરનામું: રંગ ઉપવન સોસાયટી, મેઘાલય ફ્લેટ્સ સામે, નારણપુરા, અમદાવાદ – ૩૦૮ ૦૧૩, જેમને આ પછી "કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧" કહેવામાં આવ્યા છે (જે અભિવ્યક્તિમાં, જો સંદર્ભ અથવા અર્થથી વિરુદ્ધ ન હોય તો, તેમના સંબંધિત વારસદારો, કાયદાકીય
```

પ્રતિનિધિઓ, એક્ઝિક્યુટર્સ અને ઉત્તરાધિકારીઓનો સમાવેશ થતો હોવાનું માનવામાં આવશે) બીજા પક્ષકાર તરીકે, પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ, કંપનીઓ સંબંધિત કાયદા હેઠળ ગઠિત અને નોંધાયેલ કંપની, તેના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર શ્રી ગીરીશભાઈ નારણભાઈ પટેલ, સરનામું: ૬/બી, સતાર તાલુકા સોસાયટી, પોસ્ટ નવજીવન, અમદાવાદ મારફતે રજૂ થયેલ, જેમને આ પછી 'કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨" કહેવામાં આવ્યા છે (જે અભિવ્યક્તિમાં, જો સંદર્ભ અથવા અર્થથી વિરુદ્ધ ન હોય તો, તેના ઉત્તરાધિકારીઓ અને સોંપણીદારોનો સમાવેશ થતો હોવાનું માનવામાં આવશે) ત્રીજા પક્ષકાર તરીકે અને શ્રી ગીરીશભાઈ નારણભાઈ પટેલ, પુખ્ત વયના, ભારતીય નિવાસી, ભારતીય નાગરિક, સરનામું: ૨૦/૪૭૬, સત્યાગ્રહ છાવણી, સેટેલાઇટ રોડ, અમદાવાદ, જેમને આ પછી "ખરીદનાર" કહેવામાં આવ્યા છે (જે અભિવ્યક્તિમાં, જો સંદર્ભ અથવા અર્થથી વિરુદ્ધ ન હોય તો, તેમના વારસદારો, કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓ, એક્ઝિક્યુટર્સ, ઉત્તરાધિકારીઓ અને સોંપણીદારોનો સમાવેશ થતો હોવાનું માનવામાં આવશે) ચોથા પક્ષકાર તરીકે.

જ્યાં –

```

૧. અહીંના વેચનાર અને તેમના ભાઈ, શ્રી સંગમ જશુભાઈ પટેલ, ૪ થી
```

ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૨ પહેલાં, ૧૭ મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૩ ના રોજ નં. જીએચ–૧૦૫૮ હેઠળ ગુજરાત કો–ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૧ હેઠળ નોંધાયેલી સોસાયટી, સત્યાગ્રહ છાવણી કો–ઓપરેટિવ હાઉસીંગ સોસાયટી લિમિટેડના સંયુક્ત સભ્ય અને શેરધારક હતા (જેને આ પછી “સોસાયટી” તરીકે ઉલ્લેખિત કરાયેલ છે). તેઓ દરેક રૂ. ૫૦=૦૦ ની દાર્શનિક કિંમતના, સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલા પાંચ શેરો ધરાવતા હતા.

૨. વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈ, સોસાયટી દ્વારા ફાળવ્યા મુજબ, સેક્ટર – ૩ માં પ્લોટ નં. ૫૦ ધરાવતા હતા, જે આશરે ૫૦૦ ચો.વાર એટલે કે ૪૧૮ ચો.મીટર જેટલો છે અને તેના પર રહેણાંક બંગલાનું બાંધકામ આવેલું છે, જે નોંધણી સબ ડિસ્ટ્રિક્ટ અમદાવાદ – ૪ (પાલડી) અને રજિસ્ટ્રેશન ડિસ્ટ્રિક્ટ અમદાવાદમાં આવેલી વેજલપુર (સીમ), તાલુકા સિટી ખાતેની સરવે નં. ૧૧૫૭ અને ૧૧૫૮ વાળી જમીનનો ભાગ છે. સદર પ્લોટ નં. ૫૮, અને તેના પર રહેલું બંગલાનું બાંધકામ આ નીચે લખેલી અનુસૂચિમાં વધુ વિગતવાર વર્ણવેલ છે (જેને આ પછી “સદર પ્લોટ અને બંગલો” તરીકે ઉલ્લેખિત કરાયેલ છે).

૩. વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈએ સદર પ્લોટ અને બંગલો સોસાયટીના શેરો સાથે સુશીલાબેન ગૌરીશંકર જોશી પાસેથી, તારીખ ૩ જી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૭ ના કન્વેયન્સ ડીડ દ્વારા ખરીદ્યા હતા, જે અમદાવાદ ખાતે સબ રજિસ્ટ્રારની કચેરીમાં

સિરિયલ નં. ૧૭૭૯ હેઠળ યોગ્ય રીતે નોંધાયેલ છે.

૪. વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈએ, દરેક અડધો હિસ્સો ધરાવતા હોઈ, સદર પ્લોટ અને બંગલામાં પોતાનો સંબંધિત અડધો હિસ્સો, તારીખ ૪ થી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૨ ના વેચાણ માટેના કરાર દ્વારા કે હેઠળ, જે અમદાવાદ ખાતે સબ રજિસ્ટ્રારની કચેરીમાં સિરિયલ નં. ૭૩૬૦ હેઠળ યોગ્ય રીતે નોંધાયેલ છે, રૂ. ૭,૫૦,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા સાત લાખ પચાસ હજાર) ની કિંમતે કે તેના માટે, કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ ના દરેક દ્વારા વેચનારને અને તેમના સદર ભાઈને પણ ચૂકવવાની ગણતરી મુજબ, કુલ મળીને રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા ત્રીસ લાખ) ની રકમ અને સદર કરારમાં સમાવિષ્ટ અન્ય શરતો અને નિયમો પર, કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ અને ભારતીબેન બિપિનભાઈ પંચાલને સરખા હિસ્સે વેચવા સંમતિ આપી હતી.

૫. સદર કરાર હેઠળની અવેજની સંપૂર્ણ રકમ કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ દ્વારા વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈને યોગ્ય રીતે ચૂકવવામાં આવી છે / ચૂકવાયેલી ગણવામાં આવી છે. રૂ. ૨૮,૦૦,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા અઠ્ઠાવીસ લાખ) ના ભાગ અવેજની પ્રાપ્તિ અંગે તારીખ ૨૦ મી જૂન, ૧૯૯૨ નું જરૂરી નોંધણી દસ્તાવેજ વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. બાકીની રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા બે લાખ) ની રકમ રોકી રાખવામાં આવી હતી,

જેનો ઉપયોગ કે વિનિયોગ વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈ દ્વારા ભોગવવામાં આવનાર અને ચૂકવવામાં આવનાર વેચાણના આખરી દસ્તાવેજ પરના સ્ટેમ્પ ડ્યુટી અને નોંધણી ફીના ખર્ચ તરફ કરવાનો હતો.

```

૫. વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈએ સદર પ્લોટ અને બંગલાનો ખાલી અને શાંતિપૂર્ણ કબજો કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ ને સોંપી દીધો હતો અને સદર વેચાણ કરારની સાથે જ જરૂરી કબજા કરાર કરવામાં આવ્યો હતો અને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો. વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈએ સદર પ્લોટ અને બંગલાના સંબંધમાં કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ ને વેચવાની – સંપૂર્ણ વેચાણ કરવાની સત્તા સાથેનું અખંડિત પાવર ઓફ અટોર્ની પણ આપ્યું હતું.

```

૬. ત્યારબાદ કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ એ સદર પ્લોટ અને બંગલો કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૨ ને વેચવા માટે, તારીખ ૨૪ મી એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના વેચાણ કરાર દ્વારા કે હેઠળ, જે અમદાવાદ ખાતે સબ રજિસ્ટ્રારની કચેરીમાં સિરિયલ નં. ૯૦૮૨ હેઠળ યોગ્ય રીતે નોંધાયેલ છે, તે જ કિંમતે અને તે જ શરતો અને નિયમો પર સંમતિ આપી હતી. આ કરાર પર કન્ફર્મિંગ પાર્ટી તરીકે વેચનાર અને તેમના

સદર ભાઈ દ્વારા પણ સહી–સિક્કા કરવામાં આવ્યા છે.

```
```

૬. આ પછી જણાવ્યા મુજબ કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ દ્વારા અગાઉ મેળવેલ કબજો કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨ ને પણ સોંપવામાં આવ્યો હતો અને વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈ અને અહીંના કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ વચ્ચે તારીખ ૨૩ મી એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના રોજ જરૂરી કબજા કરાર કરવામાં આવ્યો હતો અને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો, જે પબ્લિક નોટરી દ્વારા પ્રમાણિત કરાયેલ હતો જેમાં વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈ દ્વારા અહીંના કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ ને આપવામાં આવેલા અખંડિત પાવર ઓફ અટોર્નીનો સંદર્ભ પણ આપવામાં આવ્યો હતો.

```
```

૭. કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨ એ અહીંના કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ ના દરેકને રૂ. ૧૪,૦૦,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા ચૌદ લાખ) ની રકમ સંપૂર્ણ અને આખરી રીતે ચૂકવી દીધી છે અને પૂર્વોક્ત સ્ટેમ્પ ડ્યુટી અને નોંધણી ચાર્જ તરફ ઉપયોગ અને વિનિયોગ કરવા માટે રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦=૦૦ ની સદર બાકી રકમ ચૂકવી દીધી છે.

૮. કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઓએ વેચનારને તેમના એક–દ્વિતીયાંશ હિસ્સામાંથી, સદર પ્લોટ અને બંગલામાં તેમના અવિભક્ત હિસ્સાના એક–અષ્ટમાસ હિસ્સાનું કન્વેયન્સ સોસાયટીના સદર શેરોમાં સમાન હિસ્સા સાથે ખરીદદારની તરફેણમાં, રૂ. ૩,૭૫,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા ત્રણ લાખ પંચાંતર હજાર) ની તે જ કિંમતે અને અવેજ પર કરી આપવા અરજ કરી છે, જે કરવા માટે વેચનાર આ પછી દર્શાવ્યા મુજબની રીતે સંમત થયા છે.

```

હવે આ કરારપત્ર સાક્ષી પૂરે છે કે આમાં ઉપર સમાવિષ્ટ પરિસરોના અવેજમાં અને તારીખ ૪ થી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૨ ના અગાઉ દર્શાવેલ વેચાણ કરારના વધુ અવેજમાં અને વેચનાર અને તેમના સદર ભાઈ દ્વારા અહીંના કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ ની તરફેણમાં કરવામાં આવેલા સદર પ્લોટ અને બંગલા સંબંધિત કબજા કરાર અને અખંડિત પાવર ઓફ અટોર્નીના વધુ અવેજમાં અને તારીખ ૨૩ મી એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના અગાઉ દર્શાવેલ વેચાણ કરારના વધુ અવેજમાં અને તારીખ ૨૩ મી એપ્રિલ, ૧૯૯૩ ના અગાઉ દર્શાવેલ કબજા કરારના વધુ અવેજમાં અને કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ દ્વારા વેચનારને ચૂકવવામાં આવેલ અને કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨ દ્વારા કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ ને ચૂકવવામાં આવેલ અને વળતર આપવામાં આવેલ અને ખરીદદાર દ્વારા કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨ ને ચૂકવવામાં આવેલ અને વળતર
```

આપવામાં આવેલ રૂ. ૩,૫૦,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા ત્રણ લાખ પચાસ હજાર) (સદર કરારો હેઠળ ચૂકવાયેલા કુલ અવેજમાંથી પ્રમાણસર અષ્ટમાસ હિસ્સો) ની રકમના વધુ અવેજમાં અને સદર કરારો હેઠળ પ્રમાણસર અવેજ તરીકે રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦=૦૦ (માત્ર રૂપિયા પચ્ચીસ હજાર) ની રકમના વધુ અવેજમાં (જેની ચુકવણી અને પ્રાપ્તિનો વેચનાર, કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ અને કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨ આથી સ્વીકાર અને કબૂલાત કરે છે અને તેના દરેક ભાગમાંથી ખરીદદારને કાયમ માટે મુક્ત કરે છે, છોડે છે અને કરમુક્ત કરે છે) "

```

૬.૧ તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના વેચાણ દસ્તાવેજના લખાણોમાંથી, પ્રશ્નવાળી મિલકત સંબંધિત વ્યવહારોની નીચે મુજબની શ્રેણી તારવી શકાય છે.

(એ) શાંતાબેન શાંતિલાલ પંચાલ (એ.પી.–૨) – બિપિનભાઈ પંચાલ (એ.પી.–૧) ના માતા અને ભારતીબેન બિપિનભાઈ પંચાલ (એ.પી.–૩) – બિપિનભાઈ પંચાલ (એ.પી.–૧) ના પત્ની કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ અને દિલીપભાઈ જશુભાઈ સોનીના ગઠિત અટોર્નીઓ હતા.

(બી) દિલીપભાઈ સોની અને સંગમ સોનીએ તારીખ ૦૪/૦૨/૧૯૯૨ ના રોજ વેચાણ કરાર કર્યો હતો અને જે અવેજ માટે બંગલો શ્રીમતી શાંતાબેન
```

પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલને વેચવાનો નક્કી થયો હતો તે રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/- હતો. વેચાણ દસ્તાવેજ સ્પષ્ટપણે નોંધે છે કે સદર કરાર હેઠળની અવેજની સંપૂર્ણ રકમ કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઝ નં. ૧ એટલે કે અનુક્રમે એ.પી.-૨ અને એ.પી.-૩, શાંતાબેન અને ભારતીબેન દ્વારા યોગ્ય રીતે ચૂકવવામાં આવી છે/ચૂકવાયેલી ગણવામાં આવી છે.

(સી) વેચનાર દિલીપભાઈ અને તેમના ભાઈ દ્વારા રૂ. ૨૮,૦૦,૦૦૦/- ના ભાગ અવેજની પહોંચ કરવામાં આવી છે અને બાકીની રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- ની રકમ આખરી વેચાણ દસ્તાવેજ પરના સ્ટેમ્પ ડ્યુટી અને નોંધણી ફીના ખર્ચ તરફ ઉપયોગ કરવા માટે રોકી રાખવામાં આવી હતી.

```

(ડી) સદર બંગલા અને પ્લોટનો ખાલી અને શાંતિપૂર્ણ કબજો શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલને સોંપવામાં આવ્યો હતો. વેચાણ કરારની સાથે જ કબજા કરાર કરવામાં આવ્યો હતો અને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો.

(ઈ) વેચનારોએ સદર પ્લોટ અને બંગલાના સંબંધમાં શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલને વેચવાની - સંપૂર્ણ વેચાણ કરવાની સત્તા સાથેનું અખંડિત પાવર ઓફ અટોર્ની પણ આપ્યું હતું.
```

(એફ) શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલ (અનુક્રમે એ.પી.–૨ અને એ.પી.–૩) એ શ્રી દિલીપ સોની અને શ્રી સંગમ સોની દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલા તારીખ ૨૩/૦૪/૧૯૯૩ ના વેચાણ કરાર હેઠળ તેના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર શ્રી ગીરીશભાઈ નારણભાઈ પટેલ મારફતે રજૂ થયેલા મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને તે જ કિંમતે અને તે જ શરતો અને નિયમો પર સદર પ્લોટ અને બંગલો વેચવા સંમતિ આપી હતી. મિલકતનો કબજો જે શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલ પાસે હતો તે મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને સોંપવામાં આવ્યો હતો.

(જી) ત્યારબાદ સદર મિલકત રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/– ના અવેજ માટે શ્રી ગીરીશભાઈ પટેલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પટેલ (એ.પી.–૪ અને એ.પી.–૬), ગીરીશભાઈ પટેલ એચ.યુ.એફ. (એ.પી.–૫) અને અર્પિત પટેલ (એ.પી.–૭) ને પ્રમાણસર હિસ્સામાં હસ્તાંતરિત થઈ હતી, જે તે જ કિંમત હતી જે કિંમતે શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલે ખરીદી કરી હતી. તે બંને વેચાણ દસ્તાવેજમાં કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઓ તરીકે સહી કરનાર હતા.

૬.૨ વેચાણ દસ્તાવેજમાંથી વ્યવહારોની આ શ્રેણી સૂચવે છે કે :

(૧) તારીખ ૦૪/૦૨/૧૯૯૨ ના રોજ, સદર મિલકત શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલના હાથમાં હતી. શ્રી દિલીપ સોની અને શ્રી સંગમ સોનીએ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી તરફની બાકી રકમ સાથે અવેજ મળ્યો હોવાની તારીખ ૨૦/૦૬/૧૯૯૨ ની પહોંચ જારી કરી હતી. શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલને સદર પ્લોટ અને બંગલાનો ખાલી કબજો પણ સોંપવામાં આવ્યો હતો. તેમની પાસે વેચવાની સત્તા પણ હતી.

(૨) આ સંદર્ભમાં જ શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલ (એ.પી.-૨ અને એ.પી.-૩) બંનેએ કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઓ નં. ૧ તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં અને સદર પ્લોટ અને બંગલાના કબજામાં હોઈ તારીખ ૨૩/૦૪/૧૯૯૩ ના રોજ વેચાણ કરાર કર્યો હતો અને પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ (કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૩) ને તે જ અવેજ માટે કબજો સોંપ્યો હતો. ગીરીશભાઈ પટેલ (એ.પી.-૪) મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હતા.

(૩) તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ જો કે વેચનાર તરીકે શ્રી દિલીપ સોની અને શ્રી સંગમ સોનીને દર્શાવવામાં આવ્યા છે, તેમ છતાં અગાઉના વ્યવહારોની શ્રેણી એ બાબત સૂચવે છે કે મિલકતમાં ફેરબદલ થવાનો સ્ત્રોત શાંતાબેન પંચાલ અને ભારતીબેન પંચાલ (એ.પી.-૨ અને એ.પી.-૩) દ્વારા મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને કબજો ટ્રાન્સફર થવાથી હતો. ગીરીશભાઈ પટેલ અને

ગીરીશભાઈ પટેલ એચ.યુ.એફ. એ ત્યારબાદ તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ રૂ. ૩,૭૫,૦૦૦/- માં દરેક માટે ૧/૮ મો હિસ્સો લીધો હતો. તેથી, શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલ જેમણે ૧૯૯૨ માં રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/- ચૂકવ્યા હતા તેઓએ મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને કબજો સોંપ્યો હતો જેણે બદલામાં તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ તે જ અવેજ માટે એ.પી.-૪ થી એ.પી.-૭ ને વેચી દીધો હતો.

(૪) જો શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલનો સદર મિલકતમાં કોઈ હિત ન હોત, તો તેઓ વેચાણ દસ્તાવેજમાં કન્ફર્મિંગ પાર્ટીઓ નં. ૧ તરીકે સહી કરનાર ન બન્યા હોત. તેમ છતાં, જેમ શ્રી જોશી રજૂઆત કરશે કે શ્રી દિલીપ સોની/સંગમ સોની અને શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ/ભારતીબેન પંચાલ વચ્ચે અંદરોઅંદર તારીખ ૦૪/૦૨/૧૯૯૨ ના રોજ કોઈ વેચાણ દસ્તાવેજ વિના માત્ર એક વેચાણ કરાર થયો હતો. તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના વેચાણ દસ્તાવેજના લખાણો પોતે જ દર્શાવે છે કે શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલ દ્વારા સ્ટેમ્પ ડ્યુટી તરફના ખર્ચ સિવાય સંપૂર્ણ અવેજ મેળવવામાં આવ્યો હતો. કબજા કરાર પર સહી કર્યા પછી કબજો સોંપવામાં આવ્યો હતો અને તેમની પાસે સદર મિલકતો અંગે વ્યવહાર કરવાનો સ્પષ્ટ અધિકાર હતો.

(૫) શ્રી જોશીએ જેમ રજૂઆત કરી તેમ, સામાવાળા ઓ જે બાબત ચૂક્યા છે તે હકીકત એ છે કે વચ્ચેના સમયમાં સદર મિલકતમાં ફેરબદલ થયો હોઈ મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને વેચવામાં આવી હતી તે ધુમાડાના આવરણ સિવાય કંઈ નથી. વ્યવહારોની શ્રેણી વાંચતા, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે સદર મિલકત માલિકો તરીકે શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલના કબજામાંથી મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, જેના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર શ્રી ગીરીશભાઈ પટેલ છે, ત્યાંથી તે જ અવેજ માટે ગીરીશભાઈ પટેલ એચ.યુ.એફ. (એ.પી.–૫) અને અન્ય લોકોને હસ્તાંતરિત થઈ હતી. એ.પી.–૨ / એ.પી.–૩ માંથી ગીરીશભાઈ પટેલ એચ.યુ.એફ. અને અન્ય એટલે કે એ.પી.–૪ થી એ.પી.–૭ ને થયેલા વેચાણ વચ્ચેની કડી તે જ અવેજ માટે મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ મારફતે હતી.

(૬) શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલ બંને કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૧ અને મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨ તરીકે આવા કરારો અને વેચાણ દસ્તાવેજમાં સહી કરનાર હતા તે અવિવાદિત છે જે આ વ્યવહારોને જોડે છે.

(૭) આ હકીકતોના પૃષ્ઠભૂમિ અને સંદર્ભમાં જ તારીખ ૨૫/૦૯/૨૦૦૯ અને ૦૧/૧૧/૨૦૧૨ ના રોજ થયેલા અંદરોઅંદરના વિવિધ આંતરિક ટ્રાન્સફરને

જોવા પડે છે. ભૂતકાળના વ્યવહાર કરતાં ખૂબ જ ઊંચા અવેજ પરના આ ટ્રાન્સફરના સંદર્ભે સત્તાવાળાઓને એવું માનવાને કારણ આપ્યું છે કે એ.પી.–૨ અને એ.પી.–૩ ની તરફેણમાં ટ્રાન્સફર અપૂરતા અવેજ માટે હતું અને તેથી સદર મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત હતી. માનવાના આ કારણને એ હકીકત પરથી પણ જોવું પડશે કે શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલે ૧૯૯૩ માં માલિક તરીકે ૭ વર્ષ પછી તે જ અવેજ માટે ગીરીશભાઈ પટેલ એચ.યુ.એફ. ને સદર મિલકત વેચી દીધી હતી. સદર પ્લોટ અને બંગલો સદર અધિનિયમ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ તેમની મિલકત હતી તે સ્પષ્ટ થશે જ્યારે આપણે તેને ઉપયોગમાં લેવાયેલી કલમો, એટલે કે એનડીપીએસ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની કલમ ૬૮એ અને ૬૮એચ ના સંદર્ભમાં ધ્યાનમાં લઈશું. આ સંદર્ભમાં જ સત્તાધિકારી તેના માનવાના કારણોમાં નીચે મુજબ જણાવે છે:

```

"૮.૧ જ્યારે ઉપરોક્ત ચર્ચાયેલા તારણો પરથી માલૂમ પડે છે કે એ.પી.–૨ અને એ.પી.–૩ દ્વારા તારીખ ૦૪/૦૨/૧૯૯૨ ના રોજ રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/– ના અવેજ માટે ખરીદવામાં આવેલી વાદગ્રસ્ત મિલકત તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ ના રોજ ૮ વેચાણ દસ્તાવેજો કરીને એ.પી.૦૪, એ.પી.–૫, એ.પી.–૬ અને
```

એ.પી.–૭ ને માત્ર રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/– ના અવેજ માટે વેચવામાં આવી હતી, જે દર્શાવે છે કે તારીખ એટલે કે ૦૪/૦૨/૧૯૯૨ કે જે તારીખે એ.પી.–૨ અને એ.પી.–૩ એ વાદગ્રસ્ત મિલકત ખરીદી હતી તેનાથી ૮ વર્ષ પછી પણ વેચાણ અવેજમાં કોઈ ફેરફાર થયો ન હતો. સદર મિલકત સંબંધિત તારીખ ૨૫/૦૯/૨૦૦૯ ના રોજ કરાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૯૩૨૧/૨૦૦૯ અને તારીખ ૦૧/૧૧/૨૦૧૨ ના રોજ કરાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજ નં. ૬૫૪૧/૨૦૧૨ દ્વારા કરાયેલા વધુ વ્યવહારો સ્પષ્ટ કરે છે કે વાદગ્રસ્ત મિલકતના વેચાણ અવેજમાં અનુક્રમે ૩૦૦% અને ૨૫૦% નો તીવ્ર ઉછાળો થયો હતો, જો કે તે એ.પી.–૪ ના પરિવારની અંદર જ વેચવામાં આવી હતી. જે મિલકત એ.પી.–૨ અને એ.પી.–૩ દ્વારા ૧૯૯૨ માં ૩૦,૦૦,૦૦૦/– ના અવેજ માટે ખરીદવામાં આવી હતી તે ૮ વર્ષ પછી ૨૦૦૦ માં એ.પી.–૪, એ.પી.–૫, એ.પી.–૬ અને એ.પી.–૭ ને રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/– ના તે જ અવેજ માટે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી અને તે જ મિલકતનો ૩/૪ ભાગ એ.પી.–૫, એ.પી.–૬ અને એ.પી.–૭ દ્વારા ૯ વર્ષ પછી ૨૦૦૯ માં એ.પી.–૪ ને ૭૫,૦૦,૦૦૦ માં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ સમગ્ર મિલકત ૩ વર્ષ પછી ૨૦૧૨ માં એ.પી.–૪ દ્વારા એ.પી.–૫ ને રૂ. ૧.૮૩ કરોડના અવેજ માટે ફરીથી હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી. આ હકીકત સ્પષ્ટ અનુમાન તરફ દોરી જાય છે કે મિલકત ૨૦૦૦ માં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી જે અપૂરતો અવેજ છે."

```

૭. ઉપયોગમાં લેવાયેલી સંબંધિત કલમો અને જેનું અર્થઘટન કરવું જરૂરી છે તે નીચે મુજબ છે:

```

૬૮. ગુનાઓ કર્યા અંગેની માહિતી.—આ અધિનિયમની કોઈ જોગવાઈ અથવા તેના હેઠળ બનાવાયેલા કોઈ નિયમ કે હુકમ હેઠળ પોતાનીમાં નિહિત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને કાર્ય કરતા કોઈ પણ અધિકારીને કોઈ ગુનો કર્યા અંગેની માહિતી ક્યાંથી મળી તે કહેવાની ફરજ પાડી શકાશે નહીં.

*૬૮એ. લાગુ પડવું.

(૧) આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ ઉપ-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ વ્યક્તિઓને જ લાગુ પડશે.

(૨) ઉપ-કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિઓ નીચે મુજબની છે, એટલે કે:—

(એ) દરેક વ્યક્તિ કે જે આ અધિનિયમ હેઠળ ૧[દસ] વર્ષ કે તેથી વધુ મુદતની કેદની શિક્ષાને પાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠરેલ હોય;

(બી) ભારત બહારના ફોજદારી ક્ષેત્રાધિકાર ધરાવતી સક્ષમ અદાલત દ્વારા

સમાન ગુના માટે દોષિત ઠરેલ હોય તેવી દરેક વ્યક્તિ;

(સી) પ્રિવેન્શન ઓફ ઈલિસિટ ટ્રાફિક ઈન નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સીસ એક્ટ, ૧૯૮૮ (૧૯૮૮ નો ૪૬), અથવા જમ્મુ એન્ડ કાશ્મીર પ્રિવેન્શન ઓફ ઈલિસિટ ટ્રાફિક ઈન નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સીસ એક્ટ, ૧૯૮૮ (જે એન્ડ કે એક્ટ ૨૩ ઓફ ૧૯૮૮) હેઠળ જેમના સંબંધમાં અટકાયતનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હોય તેવી દરેક વ્યક્તિ: પરંતુ શરત એ છે કે સદર અધિનિયમો હેઠળ ગઠિત સલાહકાર બોર્ડના અહેવાલ પર અટકાયતનો આવો હુકમ રદ્દ કરવામાં આવ્યો ન હોય અથવા સક્ષમ ક્ષેત્રાધિકાર ધરાવતી અદાલત દ્વારા અટકાયતનો આવો હુકમ સેટ અસાઇડ કરવામાં આવ્યો ન હોય; ૨[(સીસી) દરેક વ્યક્તિ કે જેની ધરપકડ કરવામાં આવી હોય અથવા જેની સામે આ અધિનિયમ હેઠળ દસ વર્ષ કે તેથી વધુ મુદતની કેદની શિક્ષાને પાત્ર ગુનો કરવા બદલ ધરપકડનું વોરંટ અથવા સત્તાપત્ર જારી કરવામાં આવ્યું હોય, અને દરેક વ્યક્તિ કે જેની ધરપકડ કરવામાં આવી હોય અથવા જેની સામે કોઈ અન્ય દેશના કોઈ અનુરૂપ કાયદા હેઠળ સમાન ગુનો કરવા બદલ ધરપકડનું વોરંટ અથવા સત્તાપત્ર જારી કરવામાં આવ્યું હોય.]

(ડી) ખંડ (એ) અથવા ખંડ (બી) અથવા ખંડ (સી) ૨[અથવા ખંડ (સીસી)] માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિની સગી હોય તેવી દરેક વ્યક્તિ;

(ઈ) ખંડ (એ) અથવા ખંડ (બી) અથવા ખંડ (સી) ૨[અથવા ખંડ (સીસી)] માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિની સહયોગી હોય તેવી દરેક વ્યક્તિ;

(એફ) ખંડ (એ) અથવા ખંડ (બી) અથવા ખંડ (સી) ૨[અથવા ખંડ (સીસી)] માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિ દ્વારા અગાઉ કોઈપણ સમયે ધારણ કરવામાં આવેલી કોઈપણ મિલકતની કોઈપણ ધારક (આ ખંડમાં આ પછી વર્તમાન ધારક તરીકે ઉલ્લેખિત); સિવાય કે વર્તમાન ધારક અથવા, જેવો કેસ હોય તે મુજબ, આવી વ્યક્તિ પછી અને વર્તમાન ધારક પહેલાં આવી મિલકત ધારણ કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ, પર્યાપ્ત અવેજ માટે શુદ્ધભાવથી ટ્રાન્સફર મેળવનાર હોય અથવા હતી.

*૬૮બી. વ્યાખ્યાઓ.- આ પ્રકરણમાં, જો સંદર્ભ પરથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય તો,—

(જી) જેને આ પ્રકરણ લાગુ પડે છે તેવી કોઈપણ વ્યક્તિના સંબંધમાં "ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત" એટલે,-

(૧) આ પ્રકરણના પ્રારંભ પહેલાં કે પછી આવી વ્યક્તિ દ્વારા, સંપૂર્ણપણે અથવા અંશતઃ ૧[આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન] માંથી અથવા તેના પરિણામે મેળવેલી અથવા તેના લીધે થયેલી કોઈપણ આવક, કમાણી અથવા અસ્કયામતોમાંથી સંપાદિત કરવામાં આવેલી કોઈપણ મિલકત; અથવા

(૨) આ પ્રકરણના પ્રારંભ પહેલાં કે પછી આવી વ્યક્તિ દ્વારા, અવેજ માટે, અથવા સંપૂર્ણપણે અથવા અંશતઃ ઉપ-ખંડ (૧) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ મિલકત

અથવા આવી મિલકતમાંથી મળતી આવક કે કમાણી સુધી શોધી શકાય તેવા કોઈપણ સાધનો દ્વારા સંપાદિત કરવામાં આવેલી કોઈપણ મિલકત, અને તેમાં સમાવેશ થાય છે–

(એ) આવી વ્યક્તિ દ્વારા ધારણ કરવામાં આવેલી કોઈપણ મિલકત કે જે, તેના કોઈપણ અગાઉના ધારકના સંબંધમાં, આ ખંડ હેઠળ ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત બની હોત જો આવા અગાઉના ધારકે તેને ધારણ કરવાનું બંધ ન કર્યું હોત, સિવાય કે આવી વ્યક્તિ અથવા આવા અગાઉના ધારક પછી કોઈપણ સમયે અથવા, જ્યાં આવા બે કે તેથી વધુ અગાઉના ધારકો હોય ત્યાં, આવા અગાઉના ધારકોમાંના છેલ્લા ધારક પછી મિલકત ધારણ કરનાર કોઈપણ અન્ય વ્યક્તિ પર્યાપ્ત અવેજ માટે શુદ્ધભાવથી ટ્રાન્સફર મેળવનાર હોય અથવા હતી;

(બી) આ પ્રકરણના પ્રારંભ પહેલાં કે પછી આવી વ્યક્તિ દ્વારા, અવેજ માટે, અથવા કોઈપણ સાધનો દ્વારા, સંપૂર્ણપણે અથવા અંશતઃ બાબત (એ) હેઠળ આવતી કોઈપણ મિલકત સુધી, અથવા તેમાંથી મળતી આવક કે કમાણી સુધી શોધી શકાય તેવી સંપાદિત કરાયેલી કોઈપણ મિલકત;

(એચ) "મિલકત" એટલે ગેરકાયદેસર વેપારમાંથી મેળવેલી, અથવા તેમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલી મુર્ત કે અમુર્ત, જંગમ કે સ્થાવર, મૂર્ત કે અમૂર્ત દરેક વર્ણનની મિલકત અને અસ્કયામતો અને આવી મિલકત કે અસ્કયામતોમાં ટાઇટલનો, અથવા હિતનો પુરાવો આપતા દસ્તાવેજો અને સાધનો;

(જે) "ટ્રેસિંગ" એટલે મિલકતનું સ્વરૂપ, સ્ત્રોત, નિકાલ, હિલચાલ, ટાઇટલ

અથવા માલિકી નક્કી કરવી;

*૬૮સી. ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત ધારણ કરવા પર પ્રતિબંધ.–

(૧) આ પ્રકરણના પ્રારંભથી, જેને આ પ્રકરણ લાગુ પડે છે તેવી કોઈપણ વ્યક્તિ માટે પોતે અથવા તેના વતી કોઈ અન્ય વ્યક્તિ મારફતે કોઈપણ ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત ધારણ કરવી કાયદેસર રહેશે નહીં.

(૨) જ્યાં કોઈપણ વ્યક્તિ ઉપ–કલમ (૧) ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં કોઈપણ ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત ધારણ કરે છે, ત્યાં આવી મિલકત આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ અનુસાર કેન્દ્ર સરકારને જપ્ત થવાને પાત્ર રહેશે: ૧[પરંતુ શરત એ છે કે આ પ્રકરણ હેઠળ કોઈ પણ મિલકત જપ્ત કરવામાં આવશે નહીં જો આવી મિલકત, જેને આ અધિનિયમ લાગુ પડે છે તેવી વ્યક્તિ દ્વારા, તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હોય અથવા જેની સામે આ અધિનિયમ હેઠળ શિક્ષાને પાત્ર ગુનો કરવા બદલ ધરપકડનું વોરંટ અથવા સત્તાપત્ર જારી કરવામાં આવ્યું હોય તે તારીખથી અથવા, જેવો કેસ હોય તે મુજબ, અટકાયતનો હુકમ જારી કરવામાં આવ્યો હોય તે તારીખથી છ વર્ષના સમયગાળા પહેલા સંપાદિત કરવામાં આવી હોય.]

*૬૮એચ. મિલકત જપ્તીની નોટિસ.–

(૧) જો, જેને આ પ્રકરણ લાગુ પડે છે તેવી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા, પોતે અથવા

તેના વતી અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ મારફતે ધારણ કરાયેલી મિલકતોના મૂલ્ય, તેની આવક, કમાણી કે અસ્કયામતોના જાણીતા સ્ત્રોતો, અને કલમ ૬૮ઈ હેઠળ તપાસ કરતા કોઈપણ અધિકારીના અહેવાલના પરિણામે અથવા અન્યથા તેને ઉપલબ્ધ થયેલી અન્ય કોઈપણ માહિતી કે સામગ્રીને ધ્યાનમાં રાખીને, સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસે એવું માનવાને કારણ હોય (આવા વિશ્વાસ માટેના કારણો લેખિતમાં નોંધવાના રહેશે) કે આવી તમામ અથવા કોઈપણ મિલકતો ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકતો છે, તો તે આવી વ્યક્તિ પર (જેને આ પછી અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિ તરીકે ઉલ્લેખિત કરાયેલ છે) નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની અંદર તેની આવક, કમાણી કે અસ્કયામતોના સ્ત્રોતો દર્શાવવા માટે નોટિસ બજાવી શકશે, જેમાંથી અથવા જેના સાધનો દ્વારા તેણે આવી મિલકત સંપાદિત કરી છે, તે જેના પર આધાર રાખે છે તે પુરાવા અને અન્ય સંબંધિત માહિતી અને વિગતો દર્શાવવા માટે, અને કારણ દર્શાવવા માટે કે શા માટે આવી તમામ અથવા કોઈપણ મિલકતોને, જેવો કેસ હોય તે મુજબ, ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકતો જાહેર કરવી જોઈએ નહીં અને આ પ્રકરણ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારને જપ્ત કરવી જોઈએ નહીં.

(૨) જ્યાં કોઈપણ વ્યક્તિને ઉપ-કલમ (૧) હેઠળની નોટિસમાં કોઈપણ મિલકત અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આવી વ્યક્તિ વતી ધારણ કરાયેલી તરીકે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે છે, ત્યાં નોટિસની એક નકલ આવી અન્ય વ્યક્તિ પર પણ બજાવવામાં આવશે: ૧[પરંતુ શરત એ છે કે કલમ ૬૮એ ની ઉપ-કલમ

(૨) ના ખંડ (સીસી) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા તે ખંડમાં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિના સગા અથવા તે ખંડમાં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિના સહયોગી અથવા તે ખંડમાં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિ દ્વારા અગાઉ કોઈપણ સમયે ધારણ કરાયેલી કોઈપણ મિલકતના ધારક પર જપ્તી માટેની કોઈ નોટિસ બજાવવામાં આવશે નહીં.]"

```

૮. વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી મિહિર જોશીની એ દલીલ અંગે કે અરજદાર કલમ ૬૮એ(૨)(એફ) હેઠળ આવરી લેવાયેલ ન હોવાથી નોટિસ હુકુમત વગરની છે અને આરોપ ખોટો છે, ચાલો આપણે પ્રશ્નવાળા વ્યવહારના સંદર્ભમાં મૂલ્યાંકન કરીએ.

૮.૧ નોટિસમાં આરોપ એ છે કે એ.પી.-૨ અને એ.પી.-૩ જેઓ તારીખ ૦૪/૦૨/૧૯૯૨ ના રોજ મિલકતના ખરીદદારો હતા તેમની પાસે આવકનો કોઈ દેખીતો સ્ત્રોત નહોતો અને વાજબી વિશ્વાસ એ હતો કે વાદગ્રસ્ત મિલકત સંપાદિત કરવા માટે રોકાયેલ રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦/- ની રકમ એ.પી.-૧ ની આવકમાંથી મેળવવામાં આવી હતી. મિલકત ૨૦૦૦ ના વર્ષમાં અરજદારને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી તે અપૂરતા અવેજ માટે હતી તેવું વધુ માનવાને કારણ. વર્ષ ૨૦૦૦ ના વેચાણ દસ્તાવેજ અને ત્યારબાદના આંતરિક ટ્રાન્સફરના લખાણો વાંચીને આ હકીકતો પર વાજબી રીતે વિશ્વાસ કરી શકાય છે. જો
```

સત્તાધિકારીનું માનવાનું કારણ કલમ ૬૮એ(૨)(ડી) સુધી સીમિત હોત અને અધિનિયમની કલમ ૬૮(૨)(એફ) નો ભૂલથી ઉપયોગ થયો હોત, તો ધારક એટલે કે અરજદાર દ્વારા ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત જપ્ત કરવાનો કેસ છે તે માનવાના કારણનો હેતુ નિષ્ફળ જશે.

૮.૨ શ્રી બિપિનભાઈ પંચાલ (એ.પી.–૧) ની આવક જ ૧૯૯૨ ની ખરીદી માટેના અવેજના ફંડિંગનો સ્ત્રોત છે અને મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તેવા પોતાના માનવાના કારણને મજબૂત કરવાનો સત્તાધિકારીનો પ્રયાસ મેસર્સ પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સને ૧૯૯૩ ના વેચાણની વચ્ચેની કડી પર આધારિત છે જેણે બદલામાં તેને અરજદારને વેચી હતી. ટ્રેસિંગ એટલે કે મિલકતનું સ્વરૂપ, સ્ત્રોત, નિકાલ, હિલચાલ, ટાઇટલ અથવા માલિકી નક્કી કરવાની સમગ્ર કવાયતની તપાસ કરવાની જરૂર છે, તેથી અધિનિયમની કલમ ૬૮એ(૨) હેઠળના વ્યક્તિઓની સાંકળમાં છેલ્લી કડી હોય તેવા અરજદારોને નોટિસ આપવામાં આવી છે. તેથી, સામાવાળાના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી શુક્લા એ રજૂઆત કરવામાં સાચા હશે કે કલમ ૬૮એ(૨)(એફ) ની જોગવાઈને અલગથી વાંચી શકાય નહીં. આ જોગવાઈને કલમ ૬૮બી(જી) અને કલમ ૬૮બી(એચ) અને કલમ ૬૮બી(જે) સાથે વાંચવી પડશે. મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત છે કે કેમ અને તેથી ધારક પણ અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓમાંના એકનો મેળવનાર છે કે કેમ તે નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે

સત્તાવાળાઓએ કલમ ૬૮એ(૨) હેઠળના તમામ વ્યક્તિઓ પાસેથી વિગતો મેળવવી પડશે. આમાંથી બહાર નીકળવા માટે, પારસ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ કન્ફર્મિંગ પાર્ટી નં. ૨ હોવાની અને શ્રીમતી શાંતાબેન પંચાલ અને શ્રીમતી ભારતીબેન પંચાલની ભૂમિકા (એ.પી.–૨ અને એ.પી.–૩) ના અંતની રજૂઆત કરવામાં આવી છે.

૯. કલમ ૬૮બી(જી) માં 'ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત' સાથે કલમ ૬૮બી(એચ) માં 'મિલકત' ની વ્યાખ્યા વાંચતા સ્પષ્ટ થાય છે કે આ વ્યાખ્યા સર્વસમાવેશક છે અને તેમાં આવી મિલકતમાં ટાઇટલ કે હિતનો પુરાવો આપતા કોઈપણ દસ્તાવેજ અને સાધનોનો સમાવેશ થાય છે. અગાઉ અહીં વિગતવાર ચર્ચા કર્યા મુજબ તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૦ નો વેચાણ દસ્તાવેજ એ.પી.–૨ અને એ.પી.–૩ ના હિત વિશે સ્પષ્ટ છે. તેથી એ.પી.–૧ સ્ત્રોત છે તેવું વાજબી રીતે માનવા માટેનો સંબંધ અરજદારો દ્વારા ધારણ કરાયેલી મિલકતને પણ લાવશે.

૧૦. કલમ ૬૮એચ ના અર્થઘટન પર ખૂબ જ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કારણ કે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે માનવાને કારણ એવા વિવિધ પરિબળો અંગે હોવું જોઈએ કે મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત છે. રજૂઆત એવી હતી કે નોટિસ આ પરિબળોને છતી કરતી નથી. પરિબળો અને પ્રશ્નવાળો

વ્યવહાર અને ઉકેલાયેલ બાબતો અન્યથા સૂચવશે. તેથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી મિહિર જોશીએ કલકત્તા ડિસ્કાઉન્ટ કંપની વિ. ઇનકમ ટેક્સ ઓફિસર [એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસ.સી. ૩૭૨] ના નિર્ણય પર રાખેલો આધાર મદદરૂપ થશે નહીં. એમ કહી શકાય નહીં કે સત્તાધિકારીનો વિશ્વાસ માત્ર શંકાઓ પર આધારિત છે. તે વેચાણ દસ્તાવેજોના લખાણોના સંદર્ભમાં પુરાવાના આધારે સ્થાપિત થયેલ છે. તેથી નોટિસ સ્પષ્ટ બહાનું છે અને તેથી દેખીતી રીતે ખોટી છે તેમ કહી શકાય નહીં કારણ કે તે અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવનારા વધુ જવાબોને આધીન છે.

૧૧. અસલમ મોહમ્મદ મરચન્ટ (ઉપર મુજબ) ના કેસથી વિપરીત, એમ કહી શકાય નહીં કે જપ્ત કરવા માગતી મિલકત વચ્ચેનો કોઈ સંબંધ કે કડી દર્શાવવા માટે રેકોર્ડ પર કોઈ સામગ્રી લાવવામાં આવી નથી. વાદગ્રસ્ત નોટિસમાં નોંધાયેલા માનવાના કારણો લેખકના પોતાના મનસ્વી વિધાન પર છે તેમ કહી શકાય નહીં. તેમની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે, નોટિસના લેખકે પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ જણાવેલા કારણો નોંધવામાં કોઈ ભૂલ કાઢી શકાય નહીં. અન્યથા પણ, સામાવાળાના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી હરશીલ શુક્લા દ્વારા રજૂઆત કરાયા મુજબ, આ અદાલતની ડિવિઝન બેંચે એલ.પી.એ. નં. ૧૦૫૩/૨૦૦૩ માં આપેલા નિર્ણયમાં મીઠુ બાવા પઢિયાર (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

```

"૨૨. તે સિવાય કાર્યવાહી માત્ર નોટિસના તબક્કે જ છે. જો સદર બે મિલકતો સફેદ નાણાંમાંથી સંપાદિત કરવામાં આવી હોય, તો સક્ષમ સત્તાધિકારી તે અંગે યોગ્ય હુકમો પસાર કરશે. જો કે, મૂળ અરજદારોના ભૂતકાળના રેકોર્ડ અને ફોજદારી પૂર્વઈતિહાસને ધ્યાનમાં રાખીને અને જ્યારે તારીખ ૨૬/૦૬/૧૯૮૬ ની નોટિસમાંથી ઉદ્ભવતી અગાઉની કાર્યવાહીમાં મૂળ અરજદારની વિવિધ સ્થાવર અને જંગમ મિલકતો અગાઉથી જ જપ્ત કરવામાં આવી હોય, ત્યારે અમે માનીએ છીએ કે મૂળ અરજદારોને ચકાસણીની કસોટીમાં મૂકવા જોઈએ, કારણ કે તે તેમને સ્વચ્છ હાથો સાથે બહાર આવવાની તક પણ આપશે.

```

૨૩. વધુમાં, કાર્યવાહી માત્ર નોટિસના તબક્કે જ છે. વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે વાદગ્રસ્ત નોટિસો મુખ્યત્વે એ કારણસર રદ્દ કરી હતી કે તે ખૂબ જ વિલંબિત તબક્કે જારી કરવામાં આવી હતી. અમારા મતે, એકવાર કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવામાં આવ્યા પછી, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ મૂળ અરજદારોને તેનો જવાબ આપવા અને સદર નોટિસ પર સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવતા આખરી હુકમ પર આધાર રાખીને અદાલત દ્વારા યોગ્ય ગણવામાં આવે

તેવા ઉપાયનો આશરો લેવાની સ્વતંત્રતા અનામત રાખીને રિટ અરજીઓનો નિકાલ કરવા નિર્દેશ આપી શક્યા હોત. એવા કિસ્સાઓમાં જ્યાં કારણ દર્શાવો નોટિસ હુકુમતના અભાવે કાયદાની નજરમાં તદ્દન રદ્દબાતલ જણાય, ત્યાં તેમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકાય છે. જો કે, જ્યારે કોઈ હુકુમત વિષયક ભૂલ ન હોય, ત્યારે આવી નોટિસોમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે તે હકીકતોની તપાસ સાથે સંબંધિત હોય. તપાસ અને પૂછપરછ વિના, એ ન્યાયનિર્ણય કરવો મુશ્કેલ છે કે વાદગ્રસ્ત નોટિસોમાં ઉલ્લેખિત સ્થાવર મિલકતો સફેમા ના વ્યાપમાં આવતી નથી. હકીકતલક્ષી પાયાના અભાવે, નોટિસના તબક્કે આ પ્રકારની બાબતોનો નિર્ણય લેવો અશક્ય બની રહેશે. સફેમા કાયદો પોતાનામાં એક સંપૂર્ણ સંહિતા છે અને તેથી, રિટ કોર્ટ માટે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અરજીઓ ગ્રાહ્ય રાખવી અને તે પણ નોટિસના તબક્કે યોગ્ય નહોતું.

૨૪. જો કાયદો આવા પગલાં માટે સમયમર્યાદા નક્કી કરતો ન હોય, તો સત્તાધિકારી કોઈપણ સમયે અને ગમે તેટલી વખત નોટિસ જારી કરી શકતી નથી અથવા પગલાં લઈ શકતી નથી તેવા વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના વલણ સાથે અમે સંમત થતા નથી. એ સાચું છે કે વાદગ્રસ્ત નોટિસો જારી કરવામાં વિલંબ થયો છે. જો કે, અમે માનીએ છીએ કે વિલંબને સર્વગ્રાહી રીતે ધ્યાનમાં લેવાનો છે, કારણ કે તે કેસ–ટુ–કેસ અલગ અલગ હોય છે. નોકરીની બાબતોમાં વિલંબ એ એક મહત્વપૂર્ણ પાસું છે પરંતુ સ્મગલિંગ અને વિદેશી મુદ્રાના દુરુપયોગ સાથે

સંકળાયેલી બાબતોમાં તે જ માપદંડ લાગુ કરી શકાય નહીં. આવી પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા લોકો આવી પ્રવૃત્તિઓ સંબંધિત નિયમિત અને યોગ્ય હિસાબો રાખતા નથી. કરચોરી આવી પ્રવૃત્તિનો અવિભાજ્ય ભાગ છે. કોઈપણ સત્તાધિકારી માટે, કોઈ હિસાબ કે અન્ય સંબંધિત સામગ્રીના અભાવે એ કહેવું મુશ્કેલ બનશે કે સ્મગલર દ્વારા સંપાદિત મિલકતોમાંથી કઈ મિલકત અથવા તેનો કયો ભાગ કાયદાના ઉલ્લંઘનને આભારી છે. સંભવતઃ આ જ કારણે કારણ દર્શાવો નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ મિલકતો ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકતો નથી તે સાબિત કરવાની જવાબદારી સંબંધિત વ્યક્તિ પર મૂકવામાં આવી છે. અધિનિયમના હેતુઓ અને કારણોના વિધાન પરથી ધારાસભાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ થાય છે. આ કારણસર પણ, સફેમા કલમ ૬(૧) હેઠળ કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા નક્કી કરતું નથી.

૨૫. આગળનો પ્રશ્ન કે જે વિચારણા માટે જરૂરી છે તે એ છે કે શું સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસે એવું “માનવાના કારણો” હતા કે મૂળ અરજદારોની મિલકતો સફેમા ની વ્યાખ્યા હેઠળ “ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકતો” છે. સફેમા ની કલમ ૬(૧) જોગવાઈ કરે છે કે સક્ષમ સત્તાધિકારી એવી વ્યક્તિ પર જપ્તીની નોટિસ બજાવવા માટે સક્ષમ છે જેની પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે આવી વ્યક્તિની તમામ અથવા કોઈપણ મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત છે. કલમ ૬(૧) હેઠળ નોટિસ જારી કરવા માટેની પૂર્વ-શરત એ છે કે સત્તાધિકારી પાસે

એવું માનવાનું કારણ હોવું જોઈએ કે આવી તમામ અથવા કોઈપણ મિલકતો ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકતો છે અને આવા વિશ્વાસ માટેના કારણો લેખિતમાં નોંધવાના રહેશે. કલમની ભાષા દર્શાવતી નથી કે અટકાયતી અને જે વ્યક્તિના નામે દેખીતી રીતે મિલકત હોય તે વ્યક્તિ વચ્ચેની કોઈ કડીનો ઉલ્લેખ કરવાની કોઈ જરૂરિયાત છે. સફેમા ની કલમ ૮ જણાવે છે કે કલમ ૬ હેઠળની નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત મિલકત નથી તે સાબિત કરવાની જવાબદારી અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિ પર રહેશે."

૧૨. કારણ દર્શાવો નોટિસ સામેની અરજીની ટકવા પાત્રતાના મુદ્દા પર પણ આ અદાલતે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૪૭૨/૨૦૧૮ માં માલતીબેન બચુભાઈ અલોરિયા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

```

"૫. ખાસ કરીને રિટ કોર્ટ દ્વારા કારણ દર્શાવો નોટિસના તબક્કે અદાલતો દ્વારા કરવામાં આવતા હસ્તક્ષેપ સંબંધિત સિદ્ધાંતો શોધવા દૂર નથી. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. બ્રહ્મ દત્ત શર્મા [(૧૯૮૭) ૨ એસ.સી.સી. ૧૭૯] માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નોકરીની બાબતના સંદર્ભમાં અવલોકન કર્યું હતું કે "જ્યારે વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ સરકારી કર્મચારીને કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવામાં આવે છે,
```

ત્યારે સામાન્ય રીતે સરકારી કર્મચારીએ કારણ દર્શાવીને સંબંધિત સત્તાધિકારી સમક્ષ પોતાનો કેસ રજૂ કરવો જોઈએ અને જ્યાં સુધી નોટિસ દેખીતી રીતે કાયદાના કોઈ સત્તાધિકાર વિના જારી કરવામાં આવી હોવાનું દર્શાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અદાલતોએ તે તબક્કે નોટિસમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અનિચ્છુક હોવું જોઈએ". એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવાનો હેતુ નોટિસના સરનામેદારને સુનાવણીની તક આપવાનો છે અને એકવાર કારણ દર્શાવવામાં આવે પછી, સરકારી કર્મચારી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી હકીકતો અને રજૂઆતોના પ્રકાશમાં બાબત પર વિચાર કરવાનું સરકાર માટે ખુલ્લું છે અને ત્યાર પછી જ બાબતમાં આખરી નિર્ણય લઈ શકાય છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે તે તબક્કા પહેલાં અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ અપરિપક્વ બની શકે છે.

```

૫.૧ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. કુંજિશેટ્ટી સત્યનારાયણ [(૨૦૦૬) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૮] માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરીથી જણાવ્યું હતું કે કારણ દર્શાવો નોટિસ અથવા ચાર્જશીટને પડકારતી રિટ અરજી કોઈ વિરલ કિસ્સા સિવાય અપરિપક્વ અને બિન-ટકવા પાત્ર બની શકે છે. અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે આવા તબક્કે કોઈ અધિકારનું ઉલ્લંઘન થયું હોવાનું કહી શકાય નહીં.
```

```

“રિટ અરજી ત્યારે ટકે છે જ્યારે કોઈ પક્ષકારના કોઈ અધિકારનું ઉલ્લંઘન થાય છે. માત્ર એક કારણ દર્શાવો નોટિસ અથવા ચાર્જશીટ કોઈના અધિકારનું ઉલ્લંઘન કરતી નથી. જ્યારે કોઈ શિક્ષા લાદતો અથવા અન્યથા કોઈ પક્ષકાર પર પ્રતિકૂળ અસર કરતો આખરી હુકમ પસાર કરવામાં આવે છે, ત્યારે જ સદર પક્ષકારને કોઈ ફરિયાદ હોવાનું કહી શકાય.” (પેરા ૧૪)

```

પ.૨ કારણ દર્શાવો નોટિસ લગભગ હંમેશાં હકીકતોની તપાસમાં સમાવિષ્ટ હોય છે અને કારણ દર્શાવો નોટિસમાં ઉઠાવાયેલા પ્રશ્નોમાં સામસામેની હકીકતોનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી પૂછપરછ અને તપાસની જરૂર પડશે, તેથી તેનો નિર્ણય માત્ર સંબંધિત સત્તાવાળાઓ દ્વારા જ લેવો પડશે અને રિટ ક્ષેત્રાધિકારમાં આવા તબક્કે હાઇકોર્ટ માટે હસ્તક્ષેપ કરવો અયોગ્ય રહેશે. આ સિદ્ધાંત યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. હિન્દુસ્તાન ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ [(૧૯૯૮) ૯ એસ.સી.સી. ૫૭૬] માં હાઇલાઇટ કરવામાં આવ્યો હતો. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. બજાજ ટેમ્પો લિમિટેડ [(૧૯૯૮) ૯ એસ.સી.સી. ૨૮૧] માં પણ સર્વોચ્ચ અદાલત એક્સાઇઝ ઓથોરિટી દ્વારા જારી કરાયેલી કારણ દર્શાવો નોટિસ સાથે સંબંધિત હતી. આવી નોટિસનો પ્રત્યુત્તર આપવાને બદલે, કરદાતાએ માગણી

કરાયેલ એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવવાની જવાબદારીનો ઇનકાર કરતી રિટ અરજી દાખલ કરી હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આવી રિટ અરજીમાં હકીકતના પ્રશ્નો સમાવિષ્ટ હોવાથી, કરદાતા માટે યોગ્ય ઉપાય રિટ અરજી દાખલ કરવાનો ન હતો પરંતુ કારણ દર્શાવો નોટિસનો પ્રત્યુત્તર આપવાનો હતો અને ત્યાર પછી જ કરદાતા ટ્રિબ્યુનલ અથવા હાઇકોર્ટનો સંપર્ક કરી શકતા હતા.

૫.૩ દરેક કારણ દર્શાવો નોટિસના જવાબમાં, મૂળભૂત હકીકતો સ્થાપિત કરવી જરૂરી છે જે કારણ દર્શાવો નોટિસનો પ્રત્યુત્તર આપીને અને જવાબ દાખલ કરીને કરી શકાય છે, તેમ કોકા કોલા ઇન્ડિયા ઇન્ક. વિ. એડિશનલ કમિશનર ઓફ ઇનકમ–ટેક્સ [(૨૦૧૦) ૧૫ એસ.સી.સી. ૨૧૫] માં સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું. ત્યાં, ઇનકમ–ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૧૪૮ હેઠળ જારી કરાયેલી કારણ દર્શાવો નોટિસનો જવાબ આપવાને બદલે, કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવાની સત્તાવાળાઓની હુકુમત સામે પ્રશ્ન ઉઠાવતી રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. અદાલતે કરદાતાને એવા વલણ સાથે જવાબ દાખલ કરવા કહીને વૈધાનિક ઉપાયોનો ઉપયોગ કરવા માટે મોકલી આપ્યા હતા કે જ્યાં સુધી મૂળભૂત હકીકતો સ્પષ્ટ અને સ્થાપિત ન થાય ત્યાં સુધી રિટ ક્ષેત્રાધિકારમાં કોઈ પ્રશ્નો પર જઈ શકાય નહીં.

૫.૪ નિર્ણય પૂર્વના તબક્કે સત્તાવાળાઓના પગલાંને પડકારતી અરજીને

સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા વિ. મેસ્કો સ્ટીલ્સ લિમિટેડ [(૨૦૧૩) ૪ એસ.સી.સી. ૩૪૦] માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અપરિપક્વ ઠરાવવામાં આવી હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે નિર્ણય પૂર્વના તબક્કે, જણાવેલ હકીકતો નિર્ણયનું ગઠન કરતી હોવાનું કહી શકાય નહીં અને જ્યારે પક્ષકારોના અધિકારો અને જવાબદારીઓ નક્કી કરવામાં આવી ન હતી, ત્યારે પગલાંને અપરિપક્વ ગણવું જોઈએ અને હાઈકોર્ટ પરમાદેશ જારી કરવામાં ન્યાયી ઠરશે નહીં પરંતુ કાયદા અનુસાર નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ.

૫.૫ તે કેસની હકીકતોમાંથી નીચે મુજબનું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું.

```
```

“તારીખ ૧૨–૧–૨૦૦૬ ના પત્ર અને તેના જવાબમાં ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ દ્વારા મોકલવામાં આવેલા તારીખ ૧૯–૯–૨૦૦૬ ના પત્રવ્યવહારને સંયુક્ત રીતે વાંચવાથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે સરકાર દ્વારા આ વિષય પર આખરી નિર્ણય લેવાનો હજુ બાકી હતો, ભલે સરકારે સ્ટીલ અને માઈન્સ વિભાગના જોઈન્ટ સેક્રેટરીની સહી હેઠળ જારી કરાયેલા તેના તારીખ ૧૨–૧–૨૦૦૬ ના પત્રવ્યવહારમાં દર્શાવેલ કાર્યવાહીની દિશાને અનુસરવાનો કામચલાઉ નિર્ણય લીધો હોય. એ નોંધપાત્ર છે કે હાઈકોર્ટ સમક્ષ તારીખ ૧૨–૧–૨૦૦૬ ના

પત્રવ્યવહારને કોઈ પડકાર આપવામાં આવ્યો ન હતો કે અમારી સમક્ષ એવું સૂચવતી કોઈ સામગ્રી પણ મૂકવામાં આવી નહોતી કે સામાવાળા–કંપનીને સાંભળવા માટે કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવાની પ્રક્રિયાને નિરર્થક વ્યાયામ બનાવી દેવા માટે સામાવાળાની તરફેણમાં મંજૂર કરાયેલા વિસ્તારના ઘટાડાના પ્રશ્ન પર સરકાર દ્વારા ક્યારેય કોઈ આખરી નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો." (પેરા ૧૯)

```
```

    ૫.૫.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો,

```
```

"તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા કંપની પાસેથી પ્રસ્તાવિત લીઝ વિસ્તારના એક ભાગની પુનઃપ્રાપ્તિનો દાવો કરવા માટે સરકારને પ્રેરિત કરનારા કારણો દર્શાવતી કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવામાં આવી તે સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવા સુધીની સમગ્ર પ્રક્રિયા કામચલાઉ હતી અને કોઈપણ સ્તરે આ વિષય પર કોઈ આખરી નિર્ણય લેવામાં આવ્યો ન હતો. સરકારે ભાગશઃ અથવા પૂર્ણપણે વિસ્તાર પુનઃપ્રાપ્ત કરવાનો કામચલાઉ નિર્ણય લીધા પછી જ કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરી શકાઈ હોત." (પેરા ૨૦)

```

૫.૬ એડિશનલ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી મનન મહેતા કમિશનર ઓફ ઈનકમ–ટેક્સ, ગુજરાત વિ. વિજયભાઈ એન. ચંદ્રાણી [(૨૦૧૩) ૧૪ એસ.સી.સી. ૬૬૧] માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયમાંથી સમાન સિદ્ધાંતને હાઈલાઈટ કરવામાં તદ્દન સાચા હતા જ્યાં કરદાતાની આવકના પુનઃમૂલ્યાંકન માટેની કારણ દર્શાવો નોટિસને હાઈકોર્ટ સમક્ષ પડકારવામાં આવી હતી અને હાઈકોર્ટે કારણ દર્શાવો નોટિસ સેટ અસાઈડ કરી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે વૈકલ્પિક ઉપાયનો ઉપયોગ કર્યા વિના પ્રથમ તબક્કે હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉપાયનો આશરો લેવા માટે કોઈ ઔચિત્ય નહોતું અને કરદાતા કારણ દર્શાવો નોટિસનો પ્રત્યુત્તર આપીને પોતાની ફરિયાદનું નિવારણ કરી શક્યા હોત અને ત્યાર પછી જો વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, તો તેનો જ ઉપયોગ કરવો જોઈતો હતો.

૫.૭ જ્યારે કોઈ સત્તાધિકારી કોઈ પક્ષકારને નોટિસમાં ઉઠાવાયેલા અમુક આરોપો અથવા પાસાઓ સ્પષ્ટ કરવા માટે કહેતી અને હાકલ કરતી કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરે છે, ત્યારે આવું પગલું કોઈ અધિકાર અથવા જવાબદારી નક્કી કરતું નથી, કે કારણ દર્શાવો નોટિસને અનુસરીને આખરી નિર્ણય લેવામાં આવે ત્યાં સુધી કોઈ પ્રતિકૂળ અસર કરતું નથી, જે સામાન્ય રીતે પક્ષકારના વલણ પર વિચાર કર્યા પછી હશે."
```

૧૩. સત્તાધિકારીએ અરજી દાખલ કર્યા પછી આ નોટિસ જારી કરી છે માત્ર તે જ ગ્રાઉન્ડ પર તેને ખામીયુક્ત બનાવી શકાય નહીં. તે એક વધારાનું કારણ છે જે નોટિસના પ્રત્યુત્તરમાં રજૂ કરી શકાય છે. કારણ દર્શાવો નોટિસોની કાયદેસરતા સામે પ્રશ્ન ઉઠાવતી રિટ અરજીઓ ગ્રાહ્ય રાખવાની પ્રેક્ટિસ જે પરિણામે પ્રસ્તાવિત તપાસને અટકાવે છે તેને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વિવિધ નિર્ણયોમાં નાપસંદ કરવામાં આવી છે. અરજદારો હંમેશા કારણ દર્શાવો નોટિસનો પ્રત્યુત્તર આપી શકે છે અને રિટ અરજીમાં ઉઠાવવામાં આવેલી તમામ રજૂઆતો સત્તાધિકારી સમક્ષ લઈ શકે છે. ન્યાયનિર્ણયની કાર્યવાહી શરૂ કરતા પહેલાં, તેના હેઠળના પ્રસ્તાવિત પગલાં માટે જવાબ માંગવાનો જ પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ કારણો નોંધતી કારણ દર્શાવો નોટિસ જારી કરવાનો મુખ્ય હેતુ છે.

૧૪. અગાઉ જણાવ્યા મુજબના કારણોસર, અરજી ગુણદોષ વગરની હોઈ રદ્દ કરવામાં આવે છે. સિવિલ એપ્લિકેશનમાં કોઈ હુકમ નથી અને તેનો પણ તદનુસાર નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ બિરેન વૈષ્ણવ)

દિવ્યા /

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.